

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ, ПСИХОЛОГІЇ
ТА БЕЗПЕКИ

Кафедра практичної психології

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РІВНЯ ЕМПАТІЇ ТА СХИЛЬНОСТІ ДО
ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МОЛОДІ

кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти
першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
заочної форми здобуття освіти
спеціальності 053 «Психологія»
Ілони ЛІСОВОЇ

Науковий керівник
старший викладач кафедри практичної
психології
Андріана ЛЕГКА

Рецензент:
професор кафедри загальної та
соціальної психології, кандидат
психологічних наук, доцент
Олена ВАВРИНІВ

Кваліфікаційна робота допущена до захисту
« » _____ 2026 р., протокол №
завідувачка кафедри практичної психології
_____ **Галина ОДИНЦОВА**

Львів 2026

Лісова Ілона. Взаємозв'язок рівня емпатії та схильності до волонтерської діяльності у молоді.

У роботі представлено теоретико-емпіричний аналіз психологічних детермінант волонтерської активності молоді. Розкрито сутність емпатії як багатокomпонентного феномену та її роль у структурі просоціальної поведінки особистості в умовах сучасної соціально-економічної нестабільності та воєнного стану.

Емпіричне дослідження спрямоване на виявлення взаємозв'язків між провідними каналами емпатії (раціональним, емоційним, інтуїтивним), загальним рівнем емоційного відгуку та мотивацією до волонтерства. Визначено, що емпатичні здібності виступають внутрішнім ресурсом, який забезпечує готовність молоді до надання допомоги та впливає на вибір напряму волонтерської діяльності.

Розроблено та апробовано авторську анкету для дослідження мотивів волонтерства в сучасних кризових умовах. Результати дослідження мають практичне значення для розробки програм психологічного супроводу волонтерів, профілактики їхнього емоційного вигорання та оптимізації процесу залучення молоді до соціально значущої діяльності.

Ключові слова: емпатія, волонтерська діяльність, волонтери, молодь, канали емпатії, мотивація волонтерства.

Lisova Iлона. The relationship between the level of empathy and the tendency to volunteer among young people.

The paper presents a theoretical and empirical analysis of the psychological determinants of youth volunteer activity. The essence of empathy as a multicomponent phenomenon and its role in the structure of prosocial behavior of an individual in the conditions of modern socio-economic instability and martial law are revealed.

The empirical study is aimed at identifying the relationships between the leading channels of empathy (rational, emotional, intuitive), the general level of emotional response and motivation for volunteering. It was determined that empathic abilities act as an internal resource that ensures the readiness of young people to provide assistance and influences the choice of the direction of volunteer activity.

An author's questionnaire was developed and tested to study the motives of volunteering in modern crisis conditions. The results of the study have practical significance for the development of programs for psychological support of volunteers, prevention of their emotional burnout and optimization of the process of involving young people in socially significant activities.

Keywords: empathy, volunteering, volunteers, youth, channels of empathy, motivation for volunteering.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМПАТІЇ ТА ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МОЛОДІ	
1.1. Емпатія як психологічний феномен.....	8
1.2. Волонтерська діяльність як форма просоціальної поведінки молоді.....	17
1.3. Індивідуально-психологічні чинники волонтерської діяльності.....	22
Висновки до розділу 1	
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ РІВНЯ ЕМПАТІЇ ТА СХИЛЬНОСТІ ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МОЛОДІ	
2.1. Організація та опис методик емпіричного дослідження.....	28
2.2. Аналіз результатів емпіричного дослідження.....	32
Висновки до розділу 2	
ВИСНОВКИ.....	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	45
ДОДАТКИ.....	49

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується динамічним підйомом соціальної активності, провідною формою якої стала волонтерська діяльність. В умовах тривалої військової агресії, соціально-економічної нестабільності та гуманітарних криз волонтерство виступає не лише як інструмент вирішення нагальних суспільних проблем, а й як потужний чинник особистісного розвитку молоді, формування її просоціальних настанов та ціннісних орієнтацій.

Молодіжний вік є сензитивним періодом для становлення активної життєвої позиції та розвитку емпатійних здібностей. Саме в цей час відбувається інтенсивний пошук ідентичності та сенсожиттєвих орієнтирів. Проте, попри масовий характер волонтерського руху, залишається недостатньо вивченим питання внутрішньої психологічної детермінації цієї діяльності. Серед усього спектру індивідуально-психологічних властивостей ключове місце посідає емпатія – здатність особистості до співпереживання та розуміння емоційних станів іншої людини.

Науковий інтерес до емпатії як чинника волонтерства зумовлений потребою зрозуміти, які саме компоненти емпатії є провідними при виборі наряду волонтерської допомоги та забезпечують тривалість залучення молоді до добротності.

Таким чином, актуальність дослідження визначається суперечністю між високим запитом суспільства на волонтерську допомогу та недостатньою вивченістю психологічних механізмів, зокрема емпатії, що спонукають молодь до допомоги іншим. Необхідність виявлення психологічних детермінант

зумовила вибір нашого дослідження «Взаємозв'язок рівня емпатії та схильності до волонтерської діяльності у молоді».

Метою нашого дослідження є теоретико-методологічний аналіз та емпіричне дослідження взаємозв'язку рівня емпатії та схильності до волонтерської діяльності у молоді.

Об'єкт дослідження складає волонтерська діяльність як активність молоді, а **предмет дослідження** – психологічні особливості компонентів емпатії та зв'язку із волонтерською діяльністю молоді як соціальної активності.

У відповідності до мети дослідження сформульовані наступні **завдання**:

1. Проаналізувати сутність емпатії як психологічного феномену у науковій думці.
2. Охарактеризувати волонтерську діяльність як форму просоціальної поведінки молоді.
3. Дослідити властиві індивідуально-психологічні чинники волонтерської діяльності.
4. Організувати емпіричне дослідження взаємозв'язку рівня емпатії та схильності до волонтерської діяльності у молоді.
5. Здійснити аналіз результатів емпіричного дослідження.

З метою вивчення були використано наступні психодіагностичні **методи та методики**: теоретичний аналіз наукових джерел з проблематики вивчення та емпіричні: методика діагностики рівня емпатичних здібностей В. Бойка, яка спрямована на виявлення провідних каналів емпатії (раціонального, емоційного, інтуїтивного) та ідентифікації; методика «Рівень емоційного відгуку» А.Меграбяна та Н. Епштейна, що використовується для визначення загальної здатності особистості до співпереживання та чутливості до станів інших людей; авторська анкета «Мотиви волонтерської діяльності в сучасних умовах».

Новизна дослідження визначається спробою теоретико-емпіричного аналізу взаємозв'язку між рівнем емпатії та готовністю до волонтерської діяльності, враховуючи специфіку сучасних умов (соціальна нестабільність, воєнний стан тощо). Також розробкою та апробацією авторської анкети «Мотиви волонтерської діяльності в сучасних умовах».

Теоретична значущість дослідження полягає у розширенні та поглибленні знань щодо взаємозв'язку емпатії та прагнення займатися волонтерською діяльністю серед осіб молодого віку.

Практична значущість дослідження полягає у можливості застосування результатів дослідження практичними психологами для профілактики емоційного вигорання серед молодих волонтерів, враховуючи їхній рівень емоційного відгуку, а також впровадження результатів у навчальний процес закладів вищої освіти при викладанні курсів «Соціальна психологія», «Психологія особистості» та «Психологія волонтерської діяльності». Отримані результати дослідження можуть стати підґрунтям для розробки тренінгових програм із розвитку емпатії як ключового ресурсу для професійного та особистісного становлення сучасної молоді в умовах кризового соціуму.

Надійність та вірогідність результатів дослідження. Дослідження забезпечувалась використанням валідних методів та методик, що розкривають мету та завдання дослідження.

Структура роботи. Складається із вступу, 2 розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. За результатами емпіричного дослідження в роботі представлено 3 рисунка.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМПАТІЇ ТА ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МОЛОДІ

1.1. Емпатія як психологічний феномен

Протягом останніх десятиліть питання детермінації особистісного розвитку через механізми емпатії посідає чільне місце у фокусі психологічних розвідок. Актуалізація інтересу до даного феномену зумовлена його фундаментальною роллю у вивченні міжособистісної взаємодії, де емпатія виступає не лише фасилітатором ефективної комунікації, а й потужним чинником мотиваційних ресурсів та продуктивності соціально значущої діяльності.

Аналіз наукового доробку таких дослідників, як В. Бойко, А. Борисова, К.Роджерса та інших представників різних психологічних шкіл, засвідчує відсутність єдиної дефініції поняття «емпатія». Різноманітність трактувань цього явища зумовлена розмаїттям методологічних підходів та специфікою прикладних сфер, у межах яких здійснюється аналіз – від гуманістичного напрямку до соціально-когнітивної психології.

В межах нашого дослідження ми дотримуємося системного підходу, розглядаючи емпатію як інтегральне утворення, що характеризується взаємодоповнюваністю наступних структурних компонентів:

- емоційний компонент, що репрезентує афективний відгук особистості на переживання іншого, забезпечуючи глибинну емоційну співучасть та сензитивність до внутрішнього світу партнера по спілкуванню;

- когнітивний компонент, який відображає здатність до інтелектуальної децентрації, прогнозування поведінкових реакцій та розуміння причинно-наслідкових зв'язків емоційних станів іншої людини;
- поведінковий компонент, що виступає зовнішнім проявом емпатійного ставлення та об'єктивується в актах просоціальної активності й безкорисливої підтримки;
- комунікативний компонент, який виконує посередницьку функцію, дозволяючи особистості вербалізувати та транслювати партнеру адекватне розуміння його внутрішніх переживань.

Така багатоаспектна структура дозволяє трактувати емпатію як цілісний психологічний механізм, що забезпечує не лише розуміння іншого, а й стимулює готовність до активної альтруїстичної допомоги, що є особливо важливим при вивченні передумов волонтерської діяльності молоді.

Важливим етапом у дефініції досліджуваного явища є його тлумачення крізь призму емоційної перцепції та механізмів навчання. Зокрема, у працях В.Шапаря, емпатія розглядається як когнітивно-емоційний акт «проникнення» у внутрішній світ іншого суб'єкта, що базується на безпосередньому збагненні його афективного стану. Такий підхід акцентує увагу на первинності чуттєвого досвіду особистості як фундаменту для подальшого міжособистісного розуміння.

Генеza наукових уявлень про емпатію тісно пов'язана з розвитком психоаналітичної парадигми, де цей феномен трактується як складний синтез когнітивних та афективних процесів. З. Фройд, аналізуючи механізми соціалізації, вказував на імітаційну природу емпатії. Згідно з його поглядами, емпатійний процес базується на ідентифікації – несвідомому уподібненні себе іншому, що дозволяє особистості не лише сприймати чужий афект, а й

вибудувати на його основі власну емоційну реакцію. Це підкреслює роль емпатії як базового механізму соціального навчання та формування міжособистісних зв'язків.

Подальший розвиток глибинної психології, зокрема у працях К. Юнга, розширює розуміння емпатії через концепт суб'єктивної асиміляції. Автор трактує емпатію як акт перенесення (проекції) власного суб'єктивного змісту на об'єкт взаємодії. Це створює підґрунтя для психологічного зближення та формування згоди (реальної або ілюзорної) між суб'єктами комунікації.

Класичні підходи заклали фундамент для розуміння емпатії як динамічного процесу, що поєднує інстинктивне наслідування, емоційну ідентифікацію та інтелектуальне вчування, створюючи тим самим умови для глибинної комунікації та безкорисливої підтримки іншого.

В межах екзистенційно-гуманістичної парадигми емпатія розглядається не лише як механізм пізнання, а як фундаментальний спосіб буття особистості. Зокрема, у концепції Е. Фромма емпатія перебуває у тісному взаємозв'язку з процесом «ідентифікації», виступаючи детермінантою формування автентичного міжособистісного контакту. Автор наголошує, що справжня емпатійна взаємодія можлива лише за умови психологічної рівноправності суб'єктів комунікації. Особливої уваги заслуговує виділений Е. Фроммом зв'язок емпатії з феноменом любові: прагнення до глибинної афективної близькості спонукає особистість до подолання власного егоцентризму та переходу до активного розділення позиції іншого [10]. Такий підхід дозволяє трактувати емпатію як вольовий акт децентрації, що є основою для будь-якої альтруїстичної діяльності.

Логічним продовженням даного напрямку є погляди представників гуманістичної психології, які визначають емпатію як невід'ємний атрибут духовного самовдосконалення та особистісної трансформації. Фундатор клієнтоцентрованого підходу К. Роджерс пояснює емпатію як специфічний спосіб співіснування з іншим суб'єктом, що полягає у максимально точному

сприйнятті його внутрішнього світу за умови збереження власної автономії – без повної ідентифікації з особою.

К. Роджерсом було детально описано динамічну структуру емпатійної взаємодії, яка охоплює: вхід у світ «Я» іншої людини та адаптація в ньому; залучення в процес рефлексії; вихід із області іншого «Я».

Така поетапність емпатійного процесу, на нашу думку, є ключовою для розуміння мотивації волонтерства: вона пояснює здатність волонтера занурюватися у проблеми інших людей, залишаючись при цьому дієвим суб'єктом, здатним до конструктивної підтримки.

Поряд із процесуальними характеристиками, К. Роджерс виокремлює фундаментальні функції емпатії, що мають безпосередній вплив на соціальну життєдіяльність особистості:

- пізнавальну, яка полягає у розширенні та збагаченні індивідуального афективного досвіду через занурення у переживання іншого;
- мотиваційну, що виступає внутрішнім рушієм просоціальної поведінки, спрямованої на надання допомоги;
- регулятивну (функцію узгодження стосунків), яка сприяє оптимізації міжособистісної взаємодії, створенню атмосфери безпеки та формуванню глибокої базисної довіри між суб'єктами [35; 36].

Особливий науковий інтерес у контексті етико-психологічного аналізу викликає концепція В. Франкла. У його трактуванні емпатія постає як форма співчуття, що базується на безумовному прийнятті унікальності іншої особи. Автор акцентує увагу на тому, що емпатійний відгук має супроводжуватися почуттям любові, яка у Франкловому розумінні об'єктивується у визнанні права кожної людини на її власний, автентичний стиль існування та смисложиттєвий

вибір [26]. Таким чином, емпатія та любов синтезуються у єдиний ціннісний конструкт, що виступає фундаментом гармонійної соціальної комунікації.

Отже, узагальнення поглядів представників гуманістичного напрямку дозволяє розглядати емпатію не лише як психологічний механізм, а як ціннісну установку, що детермінує готовність особистості до безкорисливого служіння іншим, що є принципово важливим

У біхевіористично-орієнтованого підході емпатія інтерпретується як специфічна відповідь індивіда на стимули соціального середовища. Зокрема, у дослідженнях М. Гоффмана, феномен емпатії розглядається як генетично детермінована схильність до альтруїстичної поведінки, що має біологічне підґрунтя [34]. Автор стверджує, що саме емпатійний відгук є ключовим механізмом, який інтенсифікує процес міжособистісного пізнання, дозволяючи суб'єкту максимально адекватно рефлексувати почуття та емоційні стани іншої людини.

Особливу цінність для розуміння природи емпатії має розроблена М.Гоффманом періодизація її онтогенетичного розвитку, що охоплює чотири послідовні стадії:

1. Стадія первинного емпатійного відгуку (період немовляти): характеризується механізмом «емоційного зараження», коли дитина рефлекторно відповідає на дистрес іншої людини (наприклад, криком на крик), що свідчить про наявність базальних зачатків співпереживання.
2. Стадія егоцентричної емпатії (близько 2-х років): на цьому етапі дитина починає диференціювати власний стан і стан іншого, намагаючись надати допомогу або втішити, проте робить це у спосіб, який був би прийнятним для неї самої, проєціюючи власні потреби на оточуючих.
3. Стадія вербалізації та усвідомлення (2–3 роки): завдяки інтенсивному розвитку мовлення та когнітивної сфери, дитина отримує здатність

висловлювати емпатійне ставлення вербально, що супроводжується глибшим розумінням власної емоційної ідентичності.

4. Стадія децентрації та ідентифікації (близько 9-ти років): характеризується здатністю до опосередкованого співпереживання актуальному стану іншого. На цьому етапі діти вже чітко усвідомлюють власну індивідуальність, що дозволяє їм фокусуватися на внутрішньому світі іншої особи та сприймати її стан як власний досвід без повної втрати дистанції [34].

Вагомий внесок у системне розуміння аналізованого феномену зробив М.Девіс, який інтерпретує емпатію як багатовимірне конструктивне утворення, що інтегрує когнітивну здатність до прийняття перспективи іншої особи та афективну схильність до прояву співчуття. Дослідник обґрунтував цілісну модель емпатійного процесу, яка репрезентована чотирма взаємозалежними рівнями, що розкривають механізм переходу від сприйняття до дії:

1. Антецеденти, що охоплюють базову здатність індивіда враховувати когнітивну перспективу об'єкта та генерувати адекватні емоційні реакції на його стан.
2. Процесуальний рівень, який включає механізми перцепції, що базуються як на несвідомих реакціях, так і на складних когнітивних актах сприйняття іншої особи.
3. Внутрішньоособистісні результати, що проявляються у формі специфічних афективних відгуків суб'єкта (наприклад, емпатійна турбота або особистий дистрес).
4. Міжособистісні результати, які є кінцевим продуктом емпатійного циклу і об'єктивуються в формах альтруїстичної поведінки та конкретних актах допомоги [33].

На нашу думку, модель М. Девіса є критично важливою для дослідження волонтерської діяльності, оскільки вона математично та теоретично підтверджує,

що міжособистісний результат (допомога) є закономірним наслідком узгодженої роботи когнітивних та емоційних компонентів емпатії.

Вагоме значення для розуміння механізмів реалізації емпатійного потенціалу мають розробки українських науковців. Зокрема, Н. Іванотчак, застосовуючи критерій диспозиційності, пропонує диференціювати емпатію за характером її прояву на: особистісну, що виступає як стійка ціннісна установка індивіда на емпатійне реагування незалежно від соціального контексту; ситуаційну, виникнення якої детерміноване специфікою конкретних обставин, рівнем емоційної значущості об'єкта та ступенем ідентичності життєвого досвіду суб'єкта й об'єкта взаємодії [13].

Така класифікація є принципово важливою для нашого дослідження, оскільки вона дозволяє пояснити, чому для одних представників молоді волонтерство стає стабільним життєвим стилем (особистісна емпатія), тоді як для інших – епізодичним відгуком на кризову подію (ситуаційна емпатія).

Незважаючи на розмаїття підходів, спільним для більшості концепцій є визнання емпатії як фундаментальної властивості, що забезпечує подолання особистісної ізоляваності та створює умови для реалізації просоціальних інтенцій.

Внесок у розуміння ієрархічної структури досліджуваного феномену зробили вітчизняні вчені О. Орищенко та О. Саннікова. У своїх працях вони дефінують емпатію як складну інтегральну властивість особистості, функціонування якої забезпечується взаємодією трьох фундаментальних рівнів:

- формально-динамічний рівень, що охоплює якісні та процесуальні характеристики емпатійних реакцій. До нього відносяться швидкість виникнення, інтенсивність та тривалість емоційного відгуку, що складають психофізіологічний базис емпатійності;

- соціально-імперативний рівень, який інтегрує особистісні та суспільні уявлення про соціокультурні норми вираження почуттів. Цей рівень визначає «коридор» прийнятних форм емпатії, засвоєних індивідом у процесі соціалізації та виховання;
- змістовно-особистісний рівень, що репрезентує морально-етичний вектор емпатійних переживань. Він відображає ціннісне ставлення до об'єкта емпатії та визначає глибину внутрішнього залучення особистості у процес допомоги [20].

Важливим вектором вітчизняних досліджень є розгляд емпатії як динамічної системи, де внутрішні переживання трансформуються у зовнішню активність. Зокрема, Л. Журавльова та М. Шпак характеризують емпатію як комплексне психологічне явище, а як визначається взаємодією трьох фундаментальних елементів: когнітивного, емоційного, поведінкового [12]. Автори зауважують, що така структура забезпечує цілісний цикл емпатійної взаємодії: від первинного спостереження до активного сприяння іншому.

У наукових розвідках Т. Коломієць акцентується увага на тому, що емпатія виступає не лише як здатність поділяти емоційні стани, а й як чинник, що надає міжособистісній взаємодії ознак емоційної насиченості, складності та варіативності. Дослідниця підкреслює, що розвиток вищих форм емпатії є неможливим без функціонування механізму соціальної децентрації – здатності особистості виходити за межі власного «Я» та сприймати ситуацію з позиції іншого суб'єкта [15].

Систематизуючи розмаїття наукових підходів, С. Дерев'янку пропонує детальну специфікацію компонентів емпатії, до яких відносить: розвинену рефлексію, довільну децентрацію, афективне співпереживання, ідентифікацію власних почуттів із досвідом іншого («перенесення Я»), а також активне емпатичне слухання та вербалізацію розуміння переживань партнера [8].

У контексті соціально-психологічного аналізу особливу увагу привертають розвідки І. Штих, яка дефінує емпатію як інтегральну властивість, що акумулює в собі комплекс здібностей: від когнітивного розуміння емоційного стану іншого до реалізації специфічних типів взаємодії, спрямованих на купірування страждань партнера [29; 30].

З позиції міжособистісної комунікації, Т. Василичина пропонує розглядати емпатію як здатність до автентичного відтворення внутрішнього світу партнера. У цьому процесі ключовим є механізм «віддзеркалення» переживань, який виступає необхідною умовою для досягнення взаєморозуміння та конгруентності у спілкуванні [2].

Фундаментальне значення для нашого дослідження мають погляди С.Максименка, який трактує емпатію як індивідуально-психологічну властивість, що базується на схильності до співпереживання та співчуття. На думку вченого, емпатійний потенціал особистості виконує функцію соціального регулятора поведінки, забезпечуючи збалансованість стосунків та їх відповідність соціальним очікуванням [18].

Наукова дискусія щодо функціонального призначення емпатії розширюється через розгляд її прагматичних аспектів. Як зазначає О. Вавринів, у концепції В. Бойка емпатія може інтерпретуватися як специфічний маніпулятивний механізм, що застосовується суб'єктом для здійснення впливу на оточуючих. У цьому контексті домінуючою функцією емпатії постає глибоке розуміння суті та прихованих мотивів вчинків іншої особи. Разом з тим, дослідник припускає можливість існування «глибинної емпатії», проте її виникнення вважає детермінованим наявністю щирої афективної симпатії до об'єкта взаємодії [1].

На противагу прагматичному підходу, Я. Чаплак акцентує увагу на аксіологічній (ціннісній) значущості даного феномену. На думку дослідника, емпатія є фундаментальною ознакою емоційної та соціальної зрілості

особистості, виступаючи імперативною умовою її всебічного розвитку [28]. Сприяючи кристалізації гуманістичних цінностей, емпатійний потенціал стає необхідним внутрішнім ресурсом для повноцінної самореалізації людини в соціумі.

Таким чином, емпатія постає як складне амбівалентне явище: з одного боку, вона забезпечує глибокий когнітивний аналіз стану іншого, а з іншого – виступає вищою мірою морального розвитку, що спонукає особистість до безкорисливої самовіддачі. Саме цей синтез розуміння та гуманістичної спрямованості створює психологічну основу для залучення молоді до волонтерської діяльності як найбільш зрілої форми соціальної активності.

Отже, результати теоретичного аналізу наукового доробку вітчизняних та зарубіжних дослідників дозволяють констатувати, що емпатія – це багатогранне психологічне утворення, яке інтегрує когнітивну орієнтацію у внутрішньому світі іншого, афективну співучасть у його переживаннях та поведінкову готовність до підтримки. Виступаючи ключовим регулятором міжособистісної взаємодії, емпатія не лише визначає успішність комунікативного процесу, а й закладає фундамент для вищих форм соціальної активності.

1.2. Волонтерська діяльність як форма просоціальної поведінки молоді

У сучасних соціокультурних реаліях України волонтерська діяльність набула статусу масштабного суспільного явища, що охопило майже всі верстви населення та стало невід'ємною складовою національної ідентичності. В умовах повномасштабної війни трансформація національної свідомості актуалізувала розвиток таких особистісних рис, як патріотизм, альтруїзм, почуття високої моральної відповідальності та толерантність. Провідне місце у цьому переліку посідає емпатія, яка виступає внутрішнім каталізатором готовності допомагати

найбільш вразливим категоріям населення: військовослужбовцям, внутрішньо переміщеним особам, дітям-сиротам, особам з інвалідністю та людям похилого віку.

Аналіз мотиваційної сфери волонтерів дозволяє виокремити складну ієрархію стимулів, де домінуюче значення мають духовні та соціальні мотиви. Проте, з погляду психологічної науки, особливий інтерес викликає функціонування волонтерства як специфічного захисного механізму психіки.

В умовах тривалої дії екстремальних чинників війни залучення до допомоги іншим стає способом збереження цілісності власної психічної діяльності. Через реалізацію просоціальних актів волонтер здійснює трансформацію пасивної ролі «жертви обставин» у активну позицію «суб'єкта допомоги», що забезпечує: сублімацію негативних переживань у конструктивну діяльність; мінімізацію впливу травматичних подій через відчуття власної дієвості та соціальної значущості; посилення копінг-стратегій, спрямованих на подолання стресу та запобігання емоційній дезінтеграції.

Волонтерство в Україні на сучасному етапі доцільно розглядати як вищу форму просоціальної поведінки, що базується на синтезі глибокої емпатії та потреби в особистісному захисті від деструктивного впливу соціальної кризи [3].

Історична ретроспектива засвідчує, що витoki організованого волонтерства сягають 1859 року (події австро-італо-французької війни), тоді як у сучасному українському контексті перші інституційні прояви добровольчого руху зафіксовані у 1992 році (діяльність представників Корпусу миру США). Проте, екзистенційної значущості та загальнонаціонального масштабу волонтерська активність набула в період російсько-української війни – від подій 2014 року до сьогодні.

Термін «волонтерство» походить від латинського «*voluntarius*», що в перекладі означає «доброволець». У сучасному науковому дискурсі волонтерська

діяльність інтерпретується як свідома, добровільна та безоплатна активність, спрямована на надання допомоги індивідам, соціальним групам або державі в цілому.

З позиції психологічної науки, волонтерство доцільно розглядати як специфічний вид діяльності, що володіє всіма атрибутивними характеристиками останньої: свідомою цілеспрямованістю, системною організацією та суб'єктною активністю [4]. Спираючись на класичну структуру діяльності, ми можемо здійснити її аналіз стосовно волонтерського контексту:

- потреба – внутрішній стан дефіциту або прагнення особистості до відновлення соціальної справедливості, реалізації емпатійного потенціалу чи причетності до суспільно значущих процесів;
- мотив – внутрішня спонукальна сила, що трансформує потребу в активність (наприклад, альтруїстичне прагнення допомогти, патріотичні переконання або потреба в самоактуалізації);
- мета – ідеальний образ очікуваного результату (наприклад, забезпечення військових необхідним спорядженням або надання психологічної підтримки ВПО);
- задачі – конкретні етапи реалізації мети (пошук ресурсів, логістика, комунікація з бенефіціарами);
- дії та операції – сукупність конкретних актів та технічних прийомів, за допомогою яких реалізується волонтерська допомога;
- внутрішня та зовнішня сторони – когнітивно-емоційне супроводження діяльності (переживання за результат, емпатійний зв'язок) та її об'єктивні прояви (фізична праця, передача допомоги).

Така методологічна рамка дозволяє трактувати волонтерство не як стихійну реакцію, а як складну, психічно детерміновану активність особистості, де емпатія виступає одночасно і фундаментом для формування потреби, і ключовим компонентом мотивації.

Розглядаючи особливості волонтерської діяльності, першочергово увагу слід приділити аналізу потреб, що виступають її фундаментальними рушійними силами. У психології потреба інтерпретується як суб'єктивний стан дефіциту, що активізує спрямованість особистості. У контексті волонтерства під час воєнного стану доцільно виокремити два рівні потреб: біологічний рівень (вітальні потреби), у якому провідними постають потреба у безпеці, яка в умовах збройного конфлікту трансформується у прагнення захистити життя та фізичне здоров'я – як власне, так і своїх близьких; соціальний рівень, який охоплює широкий спектр потреб, серед яких ключовою є потреба в приналежності до значущої референтної групи (наприклад, спільноти захисників чи активістів). Не менш важливими є потреби у самоповазі, підвищенні суб'єктивної самоцінності, моральному самовираженні та професійній самореалізації.

Мотиваційний аспект волонтерської діяльності характеризується полімотивованістю. Окрім згаданих раніше альтруїстичних інтенцій, провідне місце посідають громадянсько-патріотичні, пізнавальні (набуття нового досвіду) та мотиви досягнення. В окремих випадках значущими можуть бути мотиви влади та соціального визнання, що відображає прагнення особистості до лідерства та статусного самоствердження.

Варто наголосити, що специфіка структурних компонентів волонтерства значною мірою детермінується її предметною спрямованістю та типом активності. Питання наукової типології волонтерської діяльності перебуває у центрі уваги багатьох вітчизняних дослідників, зокрема Е. Балашова, Р. Драпушка, Н. Говорухи, П. Горінова, Н. Грищенко, М. Козачука, О. Круцюка, Т. Лях, В. Сірка, О. Томчука та інших.

Систематизація напрацювань зазначених авторів дозволяє стверджувати, що вибір певного типу волонтерства часто корелює з індивідуально-психологічними особливостями суб'єкта та вектором його емпатійної спрямованості. Спираючись на класифікаційні підходи Н. Говорухи, нами було виокремлено та систематизовано провідні типи волонтерської діяльності, що є найбільш релевантними для сучасної молоді (табл. 1.1) [5].

Таблиця 1.

Типологія волонтерської діяльності

Тип волонтерської діяльності	Приклад змістового наповнення
Волонтерство на основі професійних навичок	Залучення студентів або дипломованих психологів до надання безоплатної фахової допомоги особам, які перебувають у кризових станах.
Віртуальне (цифрове) волонтерство	Дистанційне консультування в галузях права, психології та соціальної роботи; адміністрування інформаційних ресурсів підтримки.
Екологічне волонтерство	Діяльність, спрямована на гармонізацію довкілля: озеленення міських зон, очищення заповідних територій, еко-просвітництво.
Волонтерство в умовах надзвичайних ситуацій	Робота в зонах воєнних конфліктів, подолання наслідків техногенних аварій, природних катастроф чи соціально-політичних криз.
Освітнє волонтерство	Проведення тренінгів, викладання іноземних мов на безоплатній основі, супровід та інклюзивна допомога здобувачам освіти з особливими потребами
Медичне волонтерство	Допомога у медичних установах,

	догляд за хворими, а також розвиток культури безоплатного донорства крові та її компонентів.
Правозахисне волонтерство	Адвокація та боротьба за права вразливих груп населення (жінок, дітей); підтримка рівності та захист прав ЛГБТК+ спільноти.

Представлена типологія демонструє, що волонтерська діяльність сьогодні виходить далеко за межі простої фізичної допомоги. Вона інтегрує професійні компетенції, цифрові технології та громадянську позицію особистості. Для нашого дослідження особливий інтерес становить той факт, що кожен із наведених типів потребує специфічного рівня емпатії: від «дистанційного співчуття» у віртуальному волонтерстві до «високої стресостійкої емпатії» у роботі в умовах надзвичайних ситуацій.

Незважаючи на розмаїття форм волонтерської активності, в сучасних українських реаліях спостерігається чітка пріоритетність тих напрямів, що безпосередньо відповідають викликам часу. Найбільшої актуальності та суспільної ваги набули волонтерство в умовах надзвичайних ситуацій, медичне волонтерство та правозахисна діяльність. Ці види активності вимагають від суб'єкта не лише високого рівня емпатійності, а й значної психологічної стійкості та готовності до роботи в екстремальних умовах [6].

Підсумовуючи аналіз, варто констатувати, що в умовах воєнного стану волонтерська діяльність трансформувалася у фундаментальну опору українського суспільства, спрямовану на збереження та регенерацію базових соціальних цінностей.

Водночас складність волонтерства як багатогранного соціально-психологічного феномена, що поєднує в собі альтруїстичні імпульси, захисні механізми психіки та суспільні запити, зумовлює необхідність подальших

наукових розвідок. Зокрема, особливого вивчення потребують індивідуально-психологічні чинники, що детермінують залученість молоді до цього процесу.

1.3. Індивідуально-психологічні чинники волонтерської діяльності

Волонтерська діяльність у всьому розмаїтті її проявів виступає потужним чинником морального та громадянського становлення особистості в період юності. Вона сприяє інтерналізації фундаментальних загальнолюдських цінностей – милосердя, справедливості, гуманізму та чуйності, що стають основою світоглядної позиції молодої людини.

Період ранньої дорослості характеризується інтенсивним пошуком шляхів самовизначення та самореалізації. У цьому контексті волонтерство пропонує унікальний простір для соціальних та особистісних експериментів: участь у соціально значущих проєктах дозволяє молодій людині оцінити власні перспективи, зміцнити впевненість у своїх силах та можливостях; відсутність примусу та орієнтація на допомогу іншим створюють умови для глибокої рефлексії, розуміння власної ідентичності та меж своєї компетентності; усвідомлена перемога над труднощами у процесі надання допомоги сприяє формуванню адекватної самооцінки та стійкого відчуття власної гідності.

Особливо актуальним волонтерство постає в сучасних умовах, відкриваючи перед молодим поколінням перспективи для маніфестації своїх соціокультурних особливостей. Це не лише спосіб вибудовування нових соціальних відносин та пошуку однодумців, а й практичне поле для апробації моральних і духовних рис, набуття професійних навичок та задоволення екзистенційної потреби відчувати власну значимість для суспільства [6].

У сучасному глобалізованому світі волонтерство виступає фундаментальним компонентом успішного розвитку особистості. Центральним

процесом у цьому контексті є самореалізація – свідома та цілеспрямована актуалізація сутнісних сил індивіда, розкриття його здібностей і потенціалу, що повноцінно реалізується лише в системі міжособистісної взаємодії. Саме юнацький вік є сенситивним періодом для самовизначення, коли прагнення до ефективного застосування суб'єктивного потенціалу з метою досягнення стратегічних цілей стає домінуючим вектором розвитку.

Варто підкреслити, що в процесі самореалізації мета виступає як ідеальне передбачення результатів діяльності, що включає вибір методів та механізмів її досягнення. Для молодого волонтера стратегічна мета часто полягає в орієнтуванні на тривалу життєву перспективу, де волонтерство стає засобом соціального та професійного зростання.

З огляду на це, ми вбачаємо необхідність переходу від стихійного волонтерства до системного компетентнісного підходу. Розвиток волонтерського руху в Україні потребує створення цілісної системи професійної підготовки, яка б дозволила волонтеру оволодіти такими ключовими компетентностями:

- вміння розуміти емоційні стани та взаємодіяти з різними категоріями бенефіціарів;
- усвідомлення суспільних процесів та етичних норм;
- здатність до ефективного управління проєктами та модерації груп.

Волонтерська діяльність не лише підвищує самооцінку та відчуття власної корисності, а й відкриває перед молодим поколінням простір для маніфестації своїх духовних рис, вибудовування глибоких соціальних відносин та пошуку однодумців. У сучасному світі волонтерство є не просто актом допомоги, а

стратегічним інструментом успішного розвитку та соціальної валідації особистості [14].

Специфіка волонтерської праці полягає у тому, що вона часто не вимагає спеціальної професійної підготовки, проте виконання завдань вимагає від суб'єкта здатності до швидкого прийняття рішень, зокрема в умовах екстремального напруження. Відповідність волонтера певним психологічним стандартам є запорукою не лише ефективності надання допомоги, а й збереження власного життя та психологічного благополуччя.

Спираючись на дослідження Т. Л. Лях, ми можемо виокремити ключові психологічні якості, що складають професійний портрет потенційного волонтера:

1. Психолого-педагогічна компетентність: передбачає наявність сукупності індивідуальних характеристик, що накладають унікальний відбиток на стиль волонтерської діяльності та визначають її якісний рівень.
2. Відповідальність та самодисципліна: здатність до саморегуляції та усвідомлення наслідків власних дій в межах взятих на себе зобов'язань.
3. Емпатійна залученість: глибока та відверта зацікавленість у розв'язанні проблем бенефіціарів, орієнтація на досягнення позитивних результатів праці.
4. Аксіологічна спрямованість: базування діяльності на фундаменті таких цінностей, як чесність, справедливість, конфіденційність, репутабельність, безкорисливість та гуманність.
5. Комунікативна гнучкість: постійне розширення діапазону навичок спілкування для ефективної взаємодії з різними соціальними групами.
6. Асертивність та особистісна привабливість: наявність рис, що викликають довіру та прихильність у оточуючих, але водночас забезпечують стійкість до маніпуляцій чи психологічного пригнічення з боку інших [17; 23].

Успішність волонтерської діяльності молодого людини визначається не лише її бажанням допомогти, а й специфічною комбінацією особистісних якостей, де емпатія гармонійно поєднується із самодисципліною та етичною стійкістю.

Визначальним чинником залучення індивіда до волонтерства є його суб'єктивне бажання та специфічна структура характеру. Застосування особистісного підходу до вивчення цього феномену передбачає детальний аналіз рис осіб, що обирають шлях добровільної допомоги. Згідно з фундаментальними дослідженнями Л. Пеннера, «просоціальна особистість» характеризується трикомпонентною структурою: орієнтоване співпереживання, що інтегрує когнітивні та емоційні аспекти розуміння стану іншого; поведінкова готовність до надання дієвої допомоги; високий рівень соціальної відповідальності за наслідки своєї діяльності та стан суспільства [19].

Зазначені якості тісно взаємопов'язані із альтруїстичною спрямованістю, яка в психології розглядається як надання допомоги іншим без шкоди для власної цілісності та ресурсів. Численні наукові розвідки підтверджують, що альтруїзм є стрижневою характеристикою волонтера, а обраний ним стиль лідерства та взаємодії безпосередньо залежить від глибини розвитку просоціальних рис.

Таким чином, волонтерська діяльність постає як складний і багатогранний феномен. У ній динамічно поєднуються альтруїстичні прагнення та егоїстичні потреби (самоствердження, подолання дефіциту спілкування), різноманітні індивідуальні мотиви та особистісні характеристики. Саме індивідуально-психологічні фактори мають детермінуюче значення для формування психологічної готовності до волонтерства, визначаючи його тривалість, стабільність та кінцеву ефективність. Глибоке усвідомлення цих чинників дозволяє не лише розкрити психологічний профіль сучасного волонтера, а й створити ефективні умови для підтримки, навчання та розвитку волонтерського руху в молодіжному середовищі.

Висновки до розділу 1

На основі теоретичного аналізу наукових джерел було розкрито сутність емпатії як психологічного феномену, визначено структуру волонтерської діяльності та виокремлено індивідуально-психологічні чинники, що детермінують залученість молоді до волонтерства. Емпатія визначена як багатоаспектний психологічний конструкт, що інтегрує когнітивні (розуміння станів іншого), емоційні (співпереживання та співчуття) та поведінкові (готовність до сприяння) компоненти. Встановлено, що емпатія еволюціонує від елементарних форм емоційного зараження до вищого рівня соціальної зрілості, де ключовим механізмом виступає децентрація – здатність особистості виходити за межі власного «Я» для об'єктивного сприйняття досвіду іншої людини.

Волонтерська діяльність охарактеризована як вища форма просоціальної поведінки, що базується на добровільності, безоплатності та усвідомленій спрямованості на допомогу іншим. У структурі волонтерства як виду діяльності виокремлено ієрархію потреб (від вітальної потреби у безпеці до соціальної потреби в афіліації та самореалізації) та систему мотивів, де альтруїстичні інтенції тісно переплітаються з прагненням до особистісного зростання. В умовах сучасних викликів в Україні волонтерство постає не лише як соціальна допомога, а й як потужний чинник психологічної резильєнтності та збереження психічної цілісності самих волонтерів.

Виявлено, що молодь, зокрема юнацький вік є сенситивним періодом для розвитку емпатійного потенціалу через волонтерство. Для молоді цей вид діяльності стає інструментом вирішення криз самовизначення та пошуку ідентичності. Участь у волонтерських проєктах сприяє формуванню «просоціальної особистості», якій властиві висока соціальна відповідальність, асертивність, самодисципліна та сформована система гуманістичних цінностей.

Таким чином, теоретичний аналіз засвідчив, що емпатія є фундаментальною психологічною передумовою волонтерства, а сама волонтерська діяльність – оптимальним простором для самореалізації молоді у сучасному суспільстві.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ РІВНЯ ЕМПАТІЇ ТА СХИЛЬНОСТІ ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МОЛОДІ

2.1. Організація та опис методик емпіричного дослідження

Теоретичний аналіз вивчення емпатії дозволив віднести до ключового психологічного фундамента просоціальної поведінки особистості. Метою емпіричного дослідження є виявлення та аналіз зв'язків між рівнем розвитку емпатійних здібностей та структурою мотивів волонтерської діяльності молодих людей у сучасних соціокультурних умовах. Для досягнення поставленої мети нами було розроблено програму дослідження та представлено опис методологічного апарату, характеристику вибірки.

Емпіричне дослідження взаємозв'язку емпатії та волонтерської діяльності молоді проводилося за допомогою платформи Google Forms, що забезпечило анонімність та щирість відповідей респондентів. До складу вибірки увійшли 40 респондентів – студенти різних закладів вищої освіти. Віковий діапазон учасників складає від 18 до 25 років, що відповідає періоду ранньої дорослості, який є сенситивним для формування ціннісних орієнтацій та просоціальних установок.

Особливістю вибірки є її міждисциплінарний характер, оскільки респонденти здобувають освіту за різними напрямками підготовки: психологічний профіль (майбутні практичні психологи, консультанти); медичний профіль (майбутні лікарі та фахівці системи охорони здоров'я); гуманітарний профіль (філологи, педагоги). Такий склад вибірки дозволяє проаналізувати прояви емпатії у молоді, чия майбутня професійна діяльність належить до системи «людина-людина» і безпосередньо вимагає високого рівня емоційного відгуку.

До комплексу діагностичних інструментів дослідження було обрано наступні методики, що дозволяють вивчити емпатію та волонтерську мотивацію на різних рівнях:

1. Методика діагностики рівня емпатичних здібностей В. Бойка, яка спрямована на виявлення провідних каналів емпатії (раціонального, емоційного, інтуїтивного) та ідентифікації.

2. Методика «Рівень емоційного відгуку» А. Меграбяна та Н. Епштейна, що використовується для визначення загальної здатності особистості до співпереживання та чутливості до станів інших людей.
3. Авторська анкета «Мотиви волонтерської діяльності в сучасних умовах». Містить запитання, спрямованих на оцінку ціннісних орієнтацій, ставлення до волонтерського руху та суб'єктивного впливу допомоги іншим на психологічний стан респондента в екстремальних умовах» (див.додаток А).

Методика діагностики рівня емпатійних здібностей В. Бойка спрямована на комплексне вивчення емпатії як системної властивості особистості. Опитувальник містить 36 тверджень, релевантність яких респондент оцінює за дихотомічною шкалою («так»/ «ні»). Наукова цінність методики полягає у можливості диференційованої оцінки емпатії за шістьма автономними шкалами (параметрами), кожна з яких оцінюється в діапазоні від 0 до 6 балів:

1. Раціональний канал емпатії: відображає інтелектуальну спрямованість особистості на розуміння сутності переживань іншого, здатність до аналітичного опрацювання інформації про стан об'єкта спостереження.
2. Емоційний канал емпатії: фіксує здатність суб'єкта до афективного резонансу, емоційного проникнення у внутрішній світ іншої особи та безпосереднього співпереживання.
3. Інтуїтивний канал емпатії: характеризує здатність до прогнозування станів та поведінки оточуючих в умовах дефіциту об'єктивної інформації, базуючись на неусвідомлюваному досвіді.
4. Настанови, що сприяють емпатії: оцінює систему когнітивних установок індивіда. Низькі показники за цією шкалою свідчать про наявність психологічних бар'єрів (уникнення контактів, переконання у недоречності

зацікавленості проблемами інших), що знижують загальну емпатійну ефективність.

5. Проникаюча здатність: розглядається як комунікативна властивість, що дозволяє волонтеру створювати атмосферу довіри, щирості та психологічної безпеки у взаємодії.
6. Ідентифікація: базовий механізм емпатії, що полягає у здатності до ментального та емоційного перенесення себе на місце іншого, що є критично важливим для розуміння мотивації бенефіціарів волонтерської допомоги.

Сумарний показник за всіма шкалами дозволяє визначити інтегральний рівень емпатії: дуже високий (30 балів і більше), середній (22-29 балів), низький (15-21 бал) або дуже низький (менше 14 балів).

Методика «Рівень емоційного відгуку» А. Меграбяна та Н. Епштейна використано для діагностики емпатійних тенденцій особистості, зокрема здатності до емоційного резонансу з переживаннями іншої людини. На відміну від когнітивно-орієнтованих підходів, дана методика акцентує увагу на афективному компоненті – ступені вираженості емоційного відгуку на стан об'єкта спілкування (див. додаток Б).

Опитувальник складається з 25 тверджень закритого типу (що включають прямі та зворотні питання). Для підвищення точності вимірювання респондентам пропонується чотирирівнева шкала відповідей: «завжди», «часто», «рідко», «ніколи». Такий формат дозволяє диференціювати стійкість емпатійних реакцій у різних ситуаціях міжособистісної взаємодії.

Процедура обробки результатів передбачає підрахунок «сирих» балів із подальшим їх переведенням у стандартні оцінки. Аналіз отриманих даних дозволяє класифікувати респондентів за рівнем емоційного відгуку:

- дуже високий рівень свідчить про надзвичайну чутливість до емоційного фону оточуючих, схильність до ідентифікації з проблемами інших;

- високий та середній рівні: відображають адекватний емпатійний потенціал, необхідний для ефективної волонтерської діяльності;
- низький рівень: вказує на певну емоційну ригідність або дистанційованість.

З метою вивчення специфіки волонтерської активності молоді в сучасних екстремальних умовах нами було розроблено та застосовано спеціалізовану анкету. Необхідність її створення зумовлена потребою врахування контексту російсько-української війни, який суттєво трансформував мотиваційну сферу особистості. Анкета містить низку закритих та відкритих запитань, що структуровані за такими критеріями:

- соціально-демографічні характеристики (питання 1–5): дозволяє зафіксувати вік, стать, професійну спрямованість респондентів, а також наявність травматичного досвіду (статус ВПО, наявність учасників бойових дій у близькому оточенні);
- характеристика волонтерського досвіду (питання 6–9): спрямований на визначення інтенсивності та стабільності волонтерської діяльності, її змістового наповнення та часових ресурсів;
- соціальна взаємодія (питання 10–11): оцінює рівень зовнішньої підтримки волонтера та характер його очікувань від соціальних контактів;
- мотиваційна спрямованість (питання 12–13): центральний блок анкети, реалізований у формі 5-бальної шкали оцінювання 10 ключових мотивів (від альтруїстичних до его-центрованих).

Використання даної анкети дозволяє не лише кількісно оцінити рівень залученості молоді до допомогової діяльності, а й провести якісний аналіз

суб'єктивних поштовхів («тригерів»), що активують емпатійний відгук особистості в умовах кризи.

2.2. Аналіз результатів емпіричного дослідження

Опрацювання емпіричних даних, отриманих у ході дослідження, було спрямоване на вивчення ролі емпатії у формуванні готовності молоді до волонтерської діяльності. Аналіз проводився шляхом синтезу кількісних показників (отриманих за стандартизованими методиками В. Бойка та А.Меграбяна) та якісних характеристик (отриманих за допомогою авторської анкети).

Результати методики В.Бойка щодо діагностики рівнів розвитку емпатії відображено у таблиці 2.1. та графічно представлено на рис.1.

Таблиця 2.1.

Рівні розвитку емпатії серед студентської молоді (вибірка 40 осіб)

Рівні емпатії	% співвідношення
Дуже високий	22%
Середній	61%
Занижений	13%
Дуже низький	4%

x

Рис.1. Графічне зображення рівнів емпатії серед молоді

Згідно з отриманими даними 22% опитаних виявили дуже високий рівень розвитку емпатії. Для цієї групи характерна виражена міжособистісна чутливість, щирий інтерес до внутрішнього світу партнера по спілкуванню та висока здатність до адекватного емоційного резонансу. Такі респонденти глибоко усвідомлюють переживання інших, що є фундаментальною основою для стабільної волонтерської активності.

Переважна більшість вибірки (61%) продемонструвала середній рівень емпатії. Цей показник свідчить про сформовану сензитивність до емоційних станів оточуючих та здатність до емпатичних вчинків. Респонденти цієї групи вміють розпізнавати соціальні сигнали та конструктивно відгукуватися на потреби інших, проте їхні емпатичні прояви є більш виваженими та ситуативними. Водночас у 13 % респондентів зафіксовано занижений рівень, а у 4% – дуже низький рівень емпатії. Дана категорія осіб характеризується певним зниженням емоційної сприйнятливості та труднощами в розумінні внутрішнього стану іншої людини. Для них властива наявність психологічних установок, що блокують емпатичне проникнення, а їхня соціальна активність (зокрема

волонтерська) може бути зумовлена раціональними мотивами чи пошуком прагматичної вигоди, аніж безпосереднім емоційним відгуком.

Автором також виділено 6 каналів емпатії, рівень прояву яких зображено на рис.2.

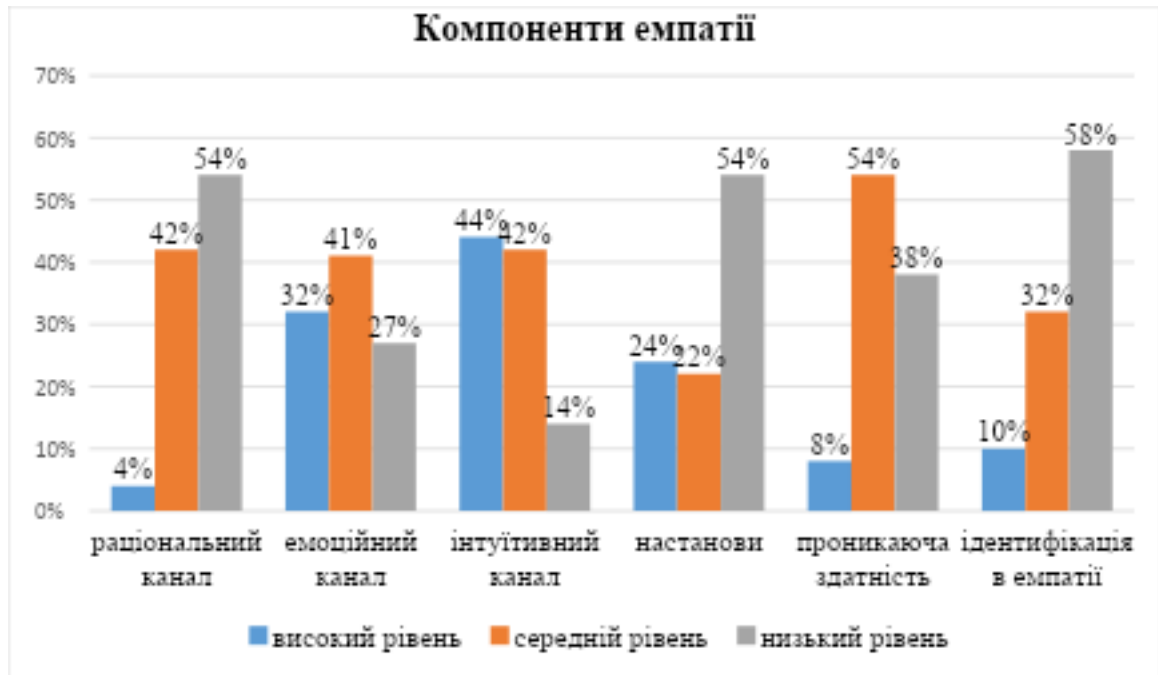

Рис.2. Графічне зображення даних компонентів емпатії

Детальний аналіз окремих параметрів емпатії за методикою В. Бойка дозволив виявити специфіку раціонального каналу, який відображає інтелектуальну спрямованість особистості на розуміння стану іншого. Згідно з отриманими даними високий рівень вираженості раціонального каналу спостерігається лише у 4 % вибірки. Для цих респондентів властива висока концентрація пізнавальних процесів (уваги, сприймання, мислення) на проблемах та діях іншої людини; вони схильні до глибокого аналітичного опрацювання інформації про партнера по взаємодії. Середній рівень зафіксовано у 42 % опитаних, що свідчить про достатню здатність інтелектуально рефлексувати над станами оточуючих. Низький рівень виявлено у більшості респондентів – 54 %. Це вказує на те, що більша частина молоді не схильна опиратися на когнітивні механізми при емпатійній взаємодії. Недостатній

розвиток цього компоненту може перешкоджати якісному аналізу доступної інформації про людину, що потребує допомоги, та дещо ускладнювати розуміння цілісного контексту ситуації.

У контексті волонтерської діяльності такі результати можуть свідчити про те, що молоді волонтери частіше керуються безпосереднім емоційним імпульсом («серцем»), аніж раціональним аналізом ситуації («розумом»). Це підтверджує теорію про те, що волонтерство в юнацькому віці має переважно афективну природу.

Особливої уваги заслуговує аналіз емоційного каналу емпатії, який у досліджуваній вибірці виявився значно потужнішим за раціональний. Емоційна чуйність є провідною для 32 % респондентів, а у 41 % вона виражена на середньому рівні. Для цієї групи молоді характерна здатність до глибокого афективного резонансу: співчуття та співпереживання виступають для них своєрідним «ключем» до розуміння внутрішнього світу іншої людини. Такі особи здатні тонко вловлювати емоційні стани оточуючих, що дозволяє їм ефективно прогнозувати поведінку партнера по спілкуванню. Водночас, варто зауважити, що домінування емоційного каналу над раціональним створює ризик психологічного виснаження: надмірне занурення в чужі страждання без належної когнітивної дистанції може призводити до швидкого емоційного вигорання волонтера.

Низькі показники за емоційним каналом зафіксовані у 27 % досліджуваних. Для них безпосереднє відчуття емоційного стану іншої людини є складним процесом, що нерідко призводить до помилкового тлумачення невербальних сигналів та певної емоційної відчуженості у міжособистісній взаємодії.

Дослідження інтуїтивного каналу емпатії продемонструвало найвищі показники серед усіх когнітивно-динамічних параметрів за методикою В. Бойка. Високий рівень вираженості інтуїції зафіксовано у 44 % юнаків, а середній – у 42%. Такі результати свідчать про те, що переважна більшість опитаних володіє

здатністю до розуміння внутрішнього стану партнера за умов дефіциту об'єктивної інформації. Домінування цього каналу дозволяє молодим людям оперувати підсвідомими даними та власним життєвим досвідом, що не залежить від соціальних стереотипів чи зовнішніх оцінок. У волонтерській діяльності, особливо в кризових ситуаціях, цей механізм дозволяє миттєво зчитувати емоційний фон і діяти адекватно обставинам, навіть коли контекст ситуації залишається не до кінця зрозумілим.

Лише у 14 % респондентів виявлено низькі бали за цією шкалою. Для цієї частини молоді характерні труднощі в умовах невизначеності; у міжособистісній взаємодії вони схильні покладатися виключно на логічний аналіз або безпосередній емоційний відгук, що в умовах дефіциту інформації може знижувати ефективність їхньої комунікації.

Аналіз настанов, що сприяють емпатії, дозволив виявити систему когнітивних налаштувань молоді щодо доцільності емпатійної взаємодії. Високий рівень за цією шкалою продемонстрували 24 % вибірки, середній – 22 %. У цих респондентів внутрішні установки заохочують прояви чуйності, активно стимулюючи роботу всіх каналів емпатії та знімаючи психологічні бар'єри у спілкуванні.

Проте у більшості досліджуваних (54 %) виявлено низький рівень за даною шкалою. Такі результати свідчать про наявність певних упереджень, що звужують масштаб емпатійного відгуку. Для цієї категорії молоді властиве прагнення дотримуватися емоційної дистанції: вони можуть свідомо переконувати себе у необхідності «спокійного» ставлення до проблем інших та уникати глибоких особистих контактів, щоб зберегти власний психологічний комфорт.

У контексті волонтерства це може проявлятися як внутрішній конфлікт: з одного боку, людина може відчувати імпульс допомогти (через високу інтуїцію чи емоційність), а з іншого – стримувати себе через установку, що «чужі

проблеми не повинні мене стосуватися». Подолання таких упереджень є ключовим етапом підготовки волонтерів до роботи в кризових умовах.

Дослідження проникаючої здатності до емпатії дозволило оцінити комунікативний потенціал респондентів у контексті створення ними атмосфери психологічного комфорту та довіри.

Згідно з кількісними даними високий рівень зафіксовано у 8 % опитаних; середній рівень виявлено у 54 % вибірки; низький рівень продемонстрували 38% респондентів.

Для осіб із високим та середнім рівнями проникаючої здатності властива розвиненість комунікативних навичок, що дозволяють ефективно встановлювати контакт та формувати відкриту, довірчу атмосферу взаємодії. Це створює надійне підґрунтя для повноцінного словесно-емоційного обміну, що є критично важливим у волонтерській роботі, де довіра є базовою умовою надання допомоги.

Натомість, 38 % респондентів із низьким показником за цією шкалою можуть відчувати складнощі при встановленні первинних соціальних контактів. Низька проникаюча здатність ускладнює створення атмосфери щирості та відкритості, що може сприйматися отримувачами допомоги як емоційна бар'єрність або формалізм. Для волонтерів цієї групи актуальним є розвиток навичок активного слухання та технік встановлення рапорту.

Аналіз результатів за шкалою «Ідентифікація в емпатії» дозволив визначити здатність респондентів до ментального та емоційного перевтілення у стан партнера по взаємодії. Отримані дані розподілилися наступним чином: високий рівень виявлено у 10 % опитаних; середній рівень зафіксовано у 32 % вибірки; низький рівень продемонстрували 58 % респондентів.

Для осіб із високим та середнім рівнями ідентифікації характерна гнучкість емоцій та вміння поставити себе на місце іншої людини, що дозволяє їм глибше розуміти мотивацію та потреби тих, хто потребує допомоги. Проте домінування

низького рівня (58 %) серед молоді свідчить про труднощі у повному ототожненні з досвідом іншого.

Варто акцентувати увагу на тому, що саме ця категорія респондентів є найбільш схильною до емоційного вигорання. За умови активної волонтерської діяльності та відсутності ефективних стратегій саморегуляції, нездатність конструктивно ідентифікувати себе з об'єктом допомоги може призводити до накопичення стресу та швидкого виснаження внутрішніх ресурсів особистості.

Таким чином, результати за методикою В. Бойка вказують на загальну тенденцію: молоді волонтери мають високий інтуїтивний та емоційний потенціал, проте потребують розвитку раціональних та ідентифікаційних механізмів емпатії для збереження власного ментального здоров'я.

Дослідження здатності до емоційного резонансу за методикою А. Меграбяна та Н. Епштейна дозволило поглибити розуміння афективного компонента емпатії у студентської молоді. На відміну від методики В. Бойка, дана шкала фіксує не лише канали сприйняття, а загальну інтенсивність реагування на стан іншого. Згідно з результатами, представленими на рисунку 3, показники емоційного відгуку розподілилися наступним чином.

Рис.3. Графічне зображення рівнів емоційного відгуку

Аналіз результатів за методикою «Шкала емоційного відгуку» А. Меграбяна та Н. Епштейна продемонстрував високий рівень афективної чутливості досліджуваної вибірки. Кількісні показники розподілилися наступним чином: 8 % респондентів виявили дуже високий рівень, а переважна більшість – 68 % – високий рівень емоційного відгуку.

Такі дані свідчать про виражену схильність молоді до альтруїстичної поведінки, готовність до безпосереднього співпереживання та співчуття у міжособистісних стосунках. Висока орієнтованість на моральні норми та просоціальні цінності є фундаментом їхньої волонтерської мотивації. Окрім того, отримані результати вказують на розвинені навички міжособистісної комунікації, що дозволяють респондентам ефективно взаємодіяти з отримувачами допомоги.

Нормальний (середній) рівень емоційного відгуку зафіксовано у 24 % досліджуваних. Для них характерною є здатність адекватно реагувати на емоційний стан оточуючих, обирати конструктивні способи розв'язання конфліктів та спиратися на власний досвід при встановленні соціальних контактів.

Варто акцентувати увагу на тому, що низького та дуже низького рівнів у групі виявлено не було. Це є вагомим свідченням позитивної динаміки розвитку емоційного відгуку в період юнацтва та підтверджує психологічну готовність студентів до діяльності, що потребує значних емоційних ресурсів. Відсутність емоційної ригідності у вибірці створює сприятливі умови для реалізації гуманістичного потенціалу волонтерства

Підсумовуючи результати попередніх методик можна зауважити, що студенти мають вроджену або сформовану здатність до сильного емоційного відгуку (за Меграбяном), вони часто стикаються з внутрішніми бар'єрами та браком раціонального аналізу (за Бойком). Це підтверджує, що їхнє волонтерство є «емоційним поривом», який потребує когнітивної підтримки.

Для з'ясування прикладного аспекту дослідження та зв'язку емпатії з реальними вчинками молоді, нами було проведено анкетування. Аналіз відповідей дозволив виявити наступні тенденції.

«Передумови та досвід волонтерства» (питання 1, 2, 8, 12) виявлено, що волонтерська активність респондентів має глибоко особисте підґрунтя. У 72 % опитаних (майже кожен два з трьох студентів) у близькому оточенні (батько, брат, близькі друзі) є учасники бойових дій. Саме це стало основним «тригером» початку діяльності для 65 % респондентів. Волонтерство для них виступає не лише як допомога іншим, а й як спосіб подолання власного стресу та відчуття причетності до захисту близьких.

Критерій «часовий ресурс та спрямованість» (питання 3, 5) показав, що 60 % респондентів витрачають на волонтерство від 5 до 10 годин на тиждень. Основними функціями є: збір та сортування гуманітарної допомоги, донати та інформаційна підтримка (поширення зборів), що відповідає високому «інтуїтивному каналу» емпатії – швидко реагувати на запит.

«Мотиваційний профіль» (питання 4, 10, 11) демонструє наступні домінуючі мотиви: мотив «потреба допомагати людям» (питання 10) обрали 78 % респондентів. Це корелює з високим рівнем емоційного відгуку за Меграбяном. У питанні №11 найвищі бали (4 та 5) отримали твердження: *«Не можу дивитися байдуже на страждання інших»* (82 %) та *«Хочу приносити користь»* (75 %).

«Соціальний аспект» (питання 4) пояснює інтерес до волонтерства як способу знайти «однодумців» – 58 %. Це свідчить про те, що молодь шукає підтримки у групі, щоб розділити спільні тривоги та емоційне навантаження.

«Соціальна підтримка» (питання 7, 9) 92 % студентів зазначили, що їхня діяльність повністю схвалюється сім'єю. Це важливо, оскільки в умовах війни волонтерство стає спільною родинною цінністю, що підсилює емпатійний зв'язок між поколіннями.

Висновки до розділу 2

Проведене емпіричне дослідження дозволяє стверджувати, що емпатія є фундаментальним внутрішнім ресурсом волонтерської діяльності студентської молоді. Високий рівень емоційного відгуку та домінування емоційно-інтуїтивних каналів емпатії роблять студентів чутливими до запитів суспільства. Наявність близьких у зоні бойових дій трансформує абстрактне співчуття у конкретну дію. Волонтерство стає копінг-стратегією (способом опанування стресу). Низький рівень раціонального каналу та ідентифікації на фоні високої залученості створює загрозу емоційного вигорання. Молодь «віддає» емоції, але не завжди має механізми психологічного захисту.

Одержані результати вказують, що рівень та структура емпатії безпосередньо впливають на характер та інтенсивність волонтерської допомоги в умовах воєнного стану.

ВИСНОВКИ

На основі теоретичного аналізу наукових джерел було розкрито сутність емпатії як психологічного феномену, визначено структуру волонтерської діяльності та виокремлено індивідуально-психологічні чинники, що детермінують залученість молоді до волонтерства. Емпатія визначена як багатоаспектний психологічний конструкт, що інтегрує когнітивні (розуміння станів іншого), емоційні (співпереживання та співчуття) та поведінкові (готовність до сприяння) компоненти. Встановлено, що емпатія еволюціонує від елементарних форм емоційного зараження до вищого рівня соціальної зрілості, де ключовим механізмом виступає децентрація – здатність особистості виходити за межі власного «Я» для об'єктивного сприйняття досвіду іншої людини.

Волонтерська діяльність охарактеризована як вища форма просоціальної поведінки, що базується на добровільності, безоплатності та усвідомленій спрямованості на допомогу іншим. У структурі волонтерства як виду діяльності виокремлено ієрархію потреб (від вітальної потреби у безпеці до соціальної потреби в афіліації та самореалізації) та систему мотивів, де альтруїстичні інтенції тісно переплітаються з прагненням до особистісного зростання. В умовах сучасних викликів в Україні волонтерство постає не лише як соціальна допомога, а й як потужний чинник психологічної резильєнтності та збереження психічної цілісності самих волонтерів.

Виявлено, що молодь, зокрема юнацький вік є сенситивним періодом для розвитку емпатійного потенціалу через волонтерство. Для молоді цей вид діяльності стає інструментом вирішення криз самовизначення та пошуку ідентичності. Участь у волонтерських проєктах сприяє формуванню «просоціальної особистості», якій властиві висока соціальна відповідальність, асертивність, самодисципліна та сформована система гуманістичних цінностей.

Теоретичний аналіз засвідчив, що емпатія є фундаментальною психологічною передумовою волонтерства, а сама волонтерська діяльність – оптимальним простором для самореалізації молоді у сучасному суспільстві.

Узагальнення результатів проведеного емпіричного дослідження дозволяє сформулювати цілісне уявлення про роль емпатії у структурі волонтерської діяльності сучасної студентської молоді. За результатами комплексного тестування було встановлено, що для студентської молоді характерний високий рівень емоційного, що свідчить про сформовану гуманістичну спрямованість особистості, здатність до щирого співпереживання та високу сензитивність до чужого болю. Провідними механізмами емпатії виступають інтуїтивний та емоційний канали, що дозволяє волонтерам миттєво реагувати на кризові запити, керуючись внутрішнім етичним імпульсом та підсвідомим відчуттям потреб інших.

Анкетування показало, що волонтерство для сучасного студента є глибоко персоналізованим процесом. Наявність близьких людей у зоні бойових дій (батьків, друзів, родичів) виступає потужним каталізатором «діяльної емпатії». У цьому контексті допомога іншим трансформується із суто альтруїстичного акту в ефективну копінг-стратегію – спосіб подолання власної тривоги та безпорадності через активну підтримку захисників та цивільного населення.

Дослідження також виявило певний дисбаланс: на фоні високої емоційної залученості спостерігається дефіцит раціонального каналу та здатності до ідентифікації, що означає, що студенти-волонтери схильні «пропускати біль крізь себе», але не завжди мають достатньо когнітивних механізмів для відсторонення та аналізу ситуації. Низький рівень раціональної саморегуляції у поєднанні з високою інтенсивністю емоційного відгуку створює серйозні ризики для емоційного вигорання та психологічного виснаження.

Незважаючи на виявлені ризики, результати підтверджують високу соціальну адаптивність молоді. Волонтерство сприяє знаходженню однодумців

та зміцненню соціальних зв'язків, що в умовах війни стає важливим чинником психологічної стійкості (резильєнтності). Переважна орієнтація на мотив «потреби допомагати людям» свідчить про високий моральний потенціал сучасної молоді та її готовність до самореалізації через суспільно корисну працю.

Таким чином, емпатія є головним внутрішнім чинником волонтерської активності. Сучасний молодий волонтер – це емоційно чутлива особистість, чия діяльність живиться особистою причетністю до подій війни та високим рівнем інтуїтивного розуміння потреб суспільства. Проте для збереження ефективності цієї діяльності необхідним є розвиток раціональних компонентів емпатії та навичок психологічної саморегуляції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вавринів О. С. Становлення поняття емпатії в психології. Теорія і практика сучасної психології. 2019. № 2. Т.1. С. 28-31.
2. Василюшина Т. В. Емпатія як фактор ефективності педагогічного спілкування: автореф. дис. канд. псих. наук: 19.00.07. 2000. 20 с.
3. Волонтерство. URL: <https://www.bitlex.ua/uk/blog/terms/post/volonterstvo>.
4. Волонтерський рух в Україні. URL: https://pidruchniki.com/16330826/pravo/volonterskiy_ruh_ukrayini.
5. Говоруха Н. О. Типи волонтерської діяльності. Інноваційна педагогіка. 2018. Вип. 8. С. 24-27.
6. Горінов П., Драпушко Р. Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження: монографія. Київ: Державний інститут сімейної та молодіжної політики. 2022. Розвиток соціальних ініціатив студентської молоді: матер. Всеукр. наук.-практ. конференції, 22-29. 2021.
7. Гоулман Д. Емоційний інтелект. Харків : «Віват», 2018. 512 с.
8. Дерев'янка С. П. Характеристики емпатії студентів-психологів. Вісник Чернігівського національного педагогічного ун-ту. Серія: Психологічні науки. 2015. № 126. С. 70-74.
9. Журавльова Л. П. Методологічні засади дослідження емпатії людини. Вісник Прикарпатського ун-ту. Філософські та психологічні науки. 2008. С. 152-155.
10. Журавльова Л. П. Психологічні основи розвитку емпатії людини: дис. докт. псих. наук: 19.00.07. 2008. 469 с.
11. Журавльова Л. П. Психологія емпатії: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. 328 с.

12. Журавльова Л. П., Шпак М. М. Емпатія як психологічний механізм розвитку міжособистісного емоційного інтелекту. 2015. № 25. С. 85-88.
13. Іванотчак Н. І. Емпатія в аспекті когнітивних категорій градуальності, оцінки та норми. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного ун-ту. Серія: Філологія. 2015. № 16. С. 112-116.
14. Козубовська І.В., Козубовський Р.В., Милян Ж.І. Залучення майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери до волонтерської діяльності (методичні рекомендації). Ужгород, 2022. 34 с.
15. Коломієць Т. В. Емпатійна детермінація емоційних проявів міжособистісної взаємодії у юнацькому віці. Наука і освіта: науковопрактичний журнал Південного наукового центру НАПН України. 2013. № 7. С.155-160.
16. Коломієць Т. В. Особливості емпатійної міжособистісної взаємодії в юнацькому віці: дис. канд. псих. наук: 19.00.07. Житомир, 2015. 197 с.
Коломієць Т. В. Розвиток емпатійної міжособистісної взаємодії в юнацькому віці. Наука і освіта: науково-практичний журнал
17. Лях Т., Лютий В., Жуков В. Волонтерська діяльність студентів як шлях до їхньої активної участі у суспільному житті 12 громади. Ввічливість. Humanitas, 3, С. 68-76, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.3.10>.
18. Максименко С. Д., Карамушка Л. М. Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія. Ч. 20. 2008. С. 92-95.
19. Марчук А., Лободак В., Іваніса В. Волонтерська діяльність як засіб самовизначення й самореалізації молоді. Socio-Economic Relations in the Digital Society, 2(48), 104-116. DOI: <https://doi.org/10.55643/ser.2.48.2023.502>
20. Орищенко О. А. Дифенційно-психологічний аналіз емпатії : автореф. канд. психол. наук : 19.00.01. Одеса, 2004. 21 с.
21. Пилипенко Д. С. Психологічні особливості міжособистісної взаємодії студентів з різним рівнем емпатії. Збірник наукових матеріалів Полтавського

- національного педагогічного ун-ту імені В. Г. Короленка. Полтава, 2022. С. 186-188.
22. Пляка Л. В., Огарь С. В. Психодіагностичний комплекс з вивчення особистості студента: практичний посібник. Харків: НФаУ, 2016. 124 с.
23. Психологічні особливості волонтерської діяльності [Текст]: матеріали наук.-практ. круглого столу (Київ, 31 берез. 2025 р.) / редкол.: С. А. Мозоль, О. В. Кульчицька, Н. С. Полудьонна, О. С. Христюк. Київ. Нац. акад. внутр. справ, 2025. 124 с.
24. Рябовол Т. А. Позитивні та негативні прояви емпатії в процесі соціалізації. Соціальна психологія. 2005. № 4. С. 113-120.
25. Тітов І. Г. Деякі аспекти образу Я та ідентичності сучасних юнаків. Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Ін-ту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2015. № 15. С. 531-538.
26. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі. Харків: «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 160 с.
27. Фройд З. Психологія спільнот і аналіз людського «Я». Київ: Андронум, 2021. 90 с.
28. Чаплак Я. В. Проблема емпатії в психології та її важливість у професійному становленні психолога. № 5. 2018. С. 24-39.
29. Штих І. І. Емпатія як компонент професійних здібностей психолога. Актуальні проблеми наукового й освітнього простору в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів. Мукачево, 2015. С. 183-184.
30. Штих І. І. Здатність до емпатії як компонент професійних здібностей психолога. Науковий вісник Мукачівського державного ун-ту. Серія «Педагогіка та психологія». 2015. № 2. С. 177-180.
31. Юнг К. Психологічні типи. Львів: Астролябія, 2010. 692 с.

32. Ямницький В. М. Розвиток життєтворчої активності особистості: теорія та експеримент : монографія. Одеса: ПНЦ АПН України. СВД Черкасов М. П., 2016. 362 с.
33. Davis, M. H. Empathy: A social psychological approach. Madison: Brown & Benchmark Publishers. 1994. 260 p.
34. Hoffman M. L. Empathy and Moral Development: Implications for Caring and Justice. New York: New York University Press, 2002. 342 p.
35. Rogers C. R. Client-centered therapy. Comprehensive textbook on psychiatry. Baltimore: Williams & Wilkins, 1988. P. 3- 40.
36. Rogers C. R. Empatic: an unappreciated way of being. The Counseling Psychologist. 1975. V. 5, N 2. P. 2-10.

ДОДАТКИ

Додаток А

АНКЕТА «МОТИВИ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ»

Шановні учасники!

Запрошуємо вас взяти участь у дослідженні, присвяченому вивченню мотивації волонтерської діяльності. Ваша участь допоможе глибше зрозуміти психологічну роль волонтерства в сучасних реаліях України. Опитування є анонімним, а результати будуть використані лише в узагальненому науковому вигляді.

I. Загальні відомості

1. Вік: _____ років. 2. Стать: 1) Жіноча; 2) Чоловіча.
3. Спеціальність _____ (або _____ сфера _____ діяльності):

4. Чи є Ви внутрішньо переміщеною особою (ВПО)? 1) Так; 2) Ні.
5. Чи є серед Вашого близького оточення учасники бойових дій? 1) Так; 2) Ні.

II. Характеристика волонтерського досвіду

6. Ваш загальний досвід волонтерства:
1) До 6 місяців; 2) 6 місяців – 1 рік; 3) 1-2 роки; 4) Понад 2 роки (з 2014-го).
7. Які основні функції Ви виконуєте? (наприклад: збір коштів, логістика, психологічна допомога, плетіння сіток тощо)

8. Скільки часу в середньому на тиждень Ви присвячуєте волонтерству?

- 1) до 5 годин; 2) 5-10 годин; 3) понад 10 годин.

9. Як довго Ви плануєте продовжувати цю діяльність?

- 1) До завершення війни;
2) Поки матиму ресурси;
3) Це стало моїм способом життя.

III. Соціальний контекст та підтримка

10. Оцініть рівень підтримки Вашої діяльності з боку сім'ї та близьких (від 0 до 5):

(0 – чинять опір; 2 – нейтрально; 5 – повністю підтримують і допомагають)

0 – 1 – 2 – 3 – 4 – 5

11. Волонтерство для Вас – це можливість знайти (оберіть не більше 2-х):

- 1) Однодумців та друзів;
- 2) Соціальні та професійні контакти;
- 3) Емоційну підтримку;
- 4) Новий сенс життя.

IV. Мотиваційна сфера

12. Оцініть за шкалою від 1 до 5, наскільки важливим для Вас є кожен із наведених мотивів:

(1 – зовсім не важливо; 5 – надзвичайно важливо)

Твердження (мотив)	1	2	3	4	5
1. Не можу бути байдужим до страждань інших людей					
2. Хочу приносити реальну користь суспільству та армії					
3. Це мій спосіб боротися з почуттям безпорадності або стресом					
4. Прагну реалізувати свої знання та професійні навички					
5. Хочу відчувати себе частиною великої та сильної спільноти					
6. Це мій обов'язок як громадянина України					
7. Шукаю нових знайомств та цікавого спілкування					
8. Хочу отримати новий досвід, який знадобиться в майбутньому					
9. Для мене важливо отримати визнання та повагу оточуючих					
10. Прагну підвищити впевненість у власних силах					

13. Що стало для Вас головним поштовхом розпочати волонтерство?

Дякуємо за Ваші щирі відповіді та за Вашу працю!

ДОДАТОК Б

Методика «Діагностика емпатії» (А. Меграбян, М. Елштейн)

Інструкція. Прочитайте наведені твердження та, опираючись на те, як ви поведетесь в подібних ситуаціях, виразіть ступінь своєї згоди з кожним із них.

1. Мене засмучує, коли бачу, що незнайома людина почуває себе самотньо серед інших людей.
2. Мені неприємно, коли люди не вміють стримуватися і відкрито проявляють свої почуття.
3. Коли хтось поруч зі мною нервує, я теж починаю нервувати.
4. Я вважаю, що плакати від щастя нерозумно.
5. Я приймаю близько до серця проблеми своїх друзів.
6. Іноді пісні про кохання викликають у мене багато почуттів.
7. Я б сильно хвилювався(лася), якби мав(ла) повідомити людині неприємну для неї звістку.
8. На мій настрій сильно впливають оточуючі люди.
9. Мені хотілося б отримати професію, пов'язану зі спілкуванням із людьми.
10. Мені дуже подобається спостерігати, як люди приймають подарунки.
11. Коли я бачу людину, яка плаче, то і сам(а) засмучуюсь.
12. Слухаючи деякі пісні, я часом почуваюся щасливим(ою).
13. Коли я читаю книжку, то так хвилююся, ніби все, про що читаю, відбувається насправді.
14. Коли я бачу, що з ким-небудь погано поведуться, то завжди серджуся.
15. Я можу залишатися спокійним(ою), навіть якщо всі навколо хвилюються.
16. Мені неприємно, коли люди, дивлячись фільм, плачуть.

17. Коли я приймаю рішення, ставлення інших людей до нього, як правило, не відіграє ролі.
18. Я втрачаю душевний спокій, якщо оточуючі чимось пригнічені.
19. Я хвилююся, якщо бачу людей, які легко засмучуються через дрібниці.
20. Я дуже переживаю, коли бачу страждання тварин.
21. Безглуздо переживати з приводу того, що відбувається у фільмах або про що читаєш у книжці.
22. Мені боляче бачити німців літніх людей.
23. Я дуже переживаю, коли дивлюся кінофільм.
24. Я можу залишатися байдужим(ою) до будь-яких хвилювань навколо.
25. Маленькі діти плачуть без причини.